

(Skylt-texter)

Upptakt

William Morris föddes 1834 i en välbärgad familj i Walthamstow i London. Trakten var på den tiden en lantlig idyll och William Morris var lika intresserad av djur och natur som av läsning. Han skickades till Oxford för att studera till präst och där lärde han känna den blivande konstnären Edward Burne-Jones (1833–1898). De hade intresset för konst och arkitektur gemensamt. Särskilt den medeltida konsten intresserade dem och de reste till norra Frankrike för att uppleva de stora gotiska katedralerna. William Morris bestämde sig för att bli arkitekt och avbröt universitetsstudierna för att praktisera på ett arkitektkontor i London. Där fanns arkitekten Philip Webb (1831–1915) som blev hans mentor och även vän för livet. Efter några månader ändrade William Morris ännu en gång sina yrkesplaner för att bli konstnär. Han hade lärt känna konstnärerna i Det preraphaelitiska brödrskapet som hyste samma kärlek till den medeltida konsten som han själv och Edward Burne-Jones. Konstnär blev han inte. Istället hittade han sitt yrke inom design och konsthantverk. De olika personer som William Morris lärde känna på sin väg ut i vuxenlivet bildade ett kreativt kollektiv med den gemensamma målsättningen att reformera brittisk konst, arkitektur och även konsthantverk. De blev så småningom samarbetspartners i företaget Morris, Marshall, Faulkner and Company. Det nätverk de skapade blev upptakten till Arts & Crafts-rörelsen.

.....

Äktenskap, heminredning och Red House

William Morris och Edward Burne Jones delade lägenhet i London 1856. För att få ett möblemang designade William Morris möbler med inspiration från medeltida inredningar som en lokal snickare sedan tillverkade och konstnärerna i umgänget målade. Att designa möbler och bruksföremål visade sig vara ett yrke som passade honom.

Under ledning av Dante Gabriel Rossetti utförde William Morris tillsammans med vännerna muralmålningar i debattsalen i Oxford Union Society. Temat för utsmyckningen var den medeltida legenden om Kung Arthur. Som modell för sina medeltidskildringar anlidade de en ung kvinna från trakten. Hennes utseende och långa röda hår motsvarade deras skönhetsideal. Kvinnans namn var Jane Burden och hon kom att bli modell och musa för konstnärerna i kretsen under flera decennier. William Morris blev häftigt förälskad i Jane och de gifte sig 1859. Deras första hem blev Red House i Bexleyheath, ett rött tegelhus i medeltidsstil som ritades av Philip Webb. Inredningen gjorde Jane och William Morris tillsammans med de många konstnärsvännerna. De utförde muralmålningar, ritade möbler, designade kakel och broderade draperier. Glaspaneler och annat som de inte kunde tillverka själva lämnades till hantverkare. I Red House fanns ingenting som var industritillverkat eller färdigköpt. Huset blev ett allkonstverk där också trädgården designades för att bli en del av helheten.

I Red House föddes döttrarna Jane, som kallades Jenny (1861-1935) och Mary, som kallades May (1862-1938). Familjen Morris bodde i huset i fem år. Idag förvaltas det av National Trust.

.....

Textilier och tygtillverkning

Broderi

Broderi var det första textilarbete William Morris intresserade sig för. Jane och han broderade tillsammans som nygifta. De studerade äldre broderiarbeten för att lära sig de olika stygnen och teknikerna. William Morris ville skapa medeltidsinspirerade textila väggbeklädnader, först för sitt eget hem Red House och senare för försäljning i det nystartade företaget Morris, Marshall, Faulkner & Co. Intresset för broderade bonader av olika slag fanns inom kyrkan men även privatpersoner erbjöds färdiga bonader eller broderisatser att färdigställa hemma. Senare, hos Morris & Co, fanns kuddöverdrag, draperier och överkast och mycket annat att köpa färdigt eller för hemsömnad.

Tryckta och växtfärgade textilier

Medeltidens olika konsttryck var en inspirationskälla för allt William Morris designade. Han var också intresserad av textilier från Mellanöstern och Indien vars starka färger och stiliserade motiv han uppskattade. De indiska bomullstygerna, som var handtryckta med växt- och mineralfärger från naturen, fängslade honom. Inom den engelska textilindustrin hade man vid den här tiden övergått nästan helt till industritillverkad färg. William Morris föredrog pigment från naturen och under många år arbetade han tillsammans med Thomas Wardle, en expert på textildfärgning i Staffordshire, för att få fram bra recept på växt- och mineralfärger som kunde användas till företagets produkter.

Sedan William Morris 1881 köpt Merton Abbey, en stor industrifastighet i Spitalfield i London som använts för silkestillverkning i många år, kunde han trycka tygerna där. De olika husen på Merton Abbey anpassades till Morris & Co's verksamheter. På så sätt kunde William Morris ha kontroll över företagets tillverkning och möta

den ökande efterfrågan på Morris & Co's produkter. På Merton Abbey inreddes verkstäder för färgning och tygtryck, här fanns plats för stora vävstolar för vävning av gobelänger och mattor, liksom tillverkning av blyinfattade fönster med färgat glas. För tillverkningen av de handvävda textilierna anställde William Morris silkesvävare från området. Han fortsatte att utveckla tekniken för att få fram naturliga pigment och odlade växter för färgning i trädgårdarna i Merton Abbey.

Morris & Co hade kvar sin tillverkning i Merton Abbey ända till 1940 då företaget stängdes.

Att alltid lära sig tekniken först

För att förstå hur de medeltida hantverkarna arbetat lärde sig William Morris de gamla teknikerna för broderi, vävning av tyger, och så småningom även av gobelänger och mattor. Han lärde sig också blocktrycksteknik för tygtryck och tapettryck liksom att tillverka växtfärger. Genom sina kunskaper kunde han följa sina hantverkare i deras verksamhet. Han arbetade också för att utveckla och förfina de olika teknikerna med ännu vackrare och högkvalitativa varor som resultat.

.....

Prerafaeliterna

Det prerafaelitiska brödrskapet var en brittisk konstnärsgroup som bildades 1848 i London. Ledande konstnärer i gruppen var Dante Gabriel Rossetti (1828–1882), John Everett Millais (1829–1896) och William Holman Hunt (1827–1910). I gruppen fanns även kvinnor, som Elisabeth Siddal (1829–1862), Rosa Brett (1829–1882) och Christina Rossetti (1830–1894), syster till Dante Gabriel Rossetti, som framför allt var poet.

Konstnärerna var kritiska till den traditionella engelska konsten och vände sig emot Royal Academy, vars undervisning och akademiska måleri de föraktade. Istället uppskattade de konst och hantverk från sen medeltid och tidig renässans, alltså konsten före Rafael, därav namnet. De strävade efter äkthet och allvar i konsten, egenskaper som de menade hade gått förlorade i det industrialiserade England.

Prerafaeliternas målningar har ofta religiösa scener eller medeltida legender som motiv och är målade i lysande färger med stor detaljrikedom och starkt patos. Flera av de prerafaelitiska konstnärerna var religiösa samtidigt som de var politiskt radikala och engagerade i samtidens sociala problem. Kärleken till medeltiden kombinerade de med intresset för detaljerade naturskildringar. Prerafaeliterna intresserade sig för nya tekniker; som att måla på

dukar som grundats med vit färg, vilket gav målningarna ett särskilt ljus och att använda den alldeles nya möjligheten att fotografera sina motiv. Deras konst var något helt annat än dåtidens populära viktorianska konst som ofta hade grandiosa och historiska motiv. I vissa kretsar diskuterades det huruvida prerafaeliterna var avantgarde, eftersom konsten samtidigt var progressiv men också bakåtsträvande till motiv och innehåll. I mitten av 1850-talet var den ursprungliga prerafaelitiska gruppen splittrad. Några år senare samlades en ny krets av konstnärer runt Dante Gabriel Rossetti, där Edward Burne-Jones och William Morris var de mest kända namnen. I den senare generationen av prerafaeliter fick konsthantverket en mer framträdande roll.

.....

The Firm och Morris & Co - inredare på modet

William Morris grundade företaget Morris, Marshall, Faulkner & Co, kallat The Firm, 1861 tillsammans med bland andra Edward Burne-Jones, Dante Gabriel Rossetti och Philip Webb. Genom kombinationen av god design och småskalig tillverkning ville de erbjuda kvalitetsprodukter till överkomliga priser för privatpersoner såväl som för offentliga miljöer. The Firms första ateljé låg på 8 Lions Square i London och blev snart uppmärksammad. William Morris var chef, designer och konstnärlig ledare som följde tillverkningen på plats hos de hantverkare som de anlidade. The Firm fick stora beställningar av inredningar för kyrkor. Det gällde restaurering av äldre kyrkor men även nybyggda. En väckelserörelse inom Church of England gjorde att många kyrkor byggdes och The Firms glasfönster var mycket eftertraktade. Hela inredningar för privatbostäder var också efterfrågat. Delägarna i företaget fick betalt per designuppdrag och många gånger användes samma mönster för olika föremål; som fönster, kakel eller broderier. The Firm fick flytta till större lokaler vid Queen Square. Motstridiga viljor och ekonomiska diskussioner ledde till att William Morris 1875 köpte ut delägarna i The Firm och startade Morris & Co. Edward Burne-Jones var kvar som designer och hans färgade glas var en viktig del i företagets framgångar. Två år senare öppnade Morris & Co en butik på Oxford Street. Ryktet om den höga kvaliteten på deras produkter skapade stor efterfrågan, både på enskilda föremål och hela inredningar. William Morris dröm om att inredning av hög kvalitet skulle vara tillgänglig för alla infriades tyvärr inte. Den hantverksmässiga tillverkningen gjorde att föremålen blev mycket dyrare än de masstillverkade och det var endast de välbärgade som hade råd att köpa dem.

.....

Färgat fönsterglas och kakel

Färgat fönsterglas

Målat glas var en av de viktigaste produkterna för The Firm (Morris, Marshall, Faulkner & Co) i början. Många kyrkor restaurerades och nya kyrkor byggdes till följd av en väckelserörelse inom Church of England. William Morris och Edward Burne-Jones var formgivare och blev uppskattade för sina fönster med finstämda färger och berättande innehåll. William Morris ansvarade också för att lägga blylinjerna, välja färger och övervaka monteringen. Han använde oftast genomfärgade glas där detaljer i bilderna målades på för hand. The Firm tillverkade aldrig eget glas, utan köpte det från James Powell & Sons. Även privatpersoner och institutioner beställde glas på The Firm och senare på Morris & Co. I mitten av 1860-talet fick The Firm uppdraget att designa den ena matsalen i South Kensington Museum, som 1899 bytte namn till Victoria and Albert Museum. Den nygotiska, medeltidsinspirade inredningen omfattade även målade glasfönster. Rummet kallas allmänt för Den gröna matsalen, efter de grönt dekorerade väggarna.

Kakel

Kakel fanns i sortimentet hos The Firm och på Morris & Co. William Morris designade och målade själv kakel. Konstnären William De Morgan (1839-1917), som arbetade tillsammans med William Morris i tillverkningen av målat glas, överförde sina kunskaper om glasmålning till tillverkningen av kakel och lyckades få fram färg effekter som påminde om antikt kakel från Italien och Spanien. William De Morgan blev en av Arts & Crafts-rörelsens stora formgivare och keramiker. De Morgan och Morris arbetade nära och var goda vänner och ibland är det svårt att avgöra vem som gjort vad. De Morgan brände alltid William Morris kakel och han var en av de få konsthantverkare vars tillverkning alltid fanns hos Morris & Co.

.....

Tapeter

William Morris tapeter är i högsta grad aktuella än idag, inte minst i Sverige. I början av 1800-talet var det inte självklart att använda tapeter i hemmen i England. Från 1800-talets andra hälft blev tapeter allt populärare, även hos arbetare. De masstillverkade tapeterna hade blivit billiga. Mönstret Trellis, som William Morris skapade 1862, var hans första tapetdesign. Rosenspaljén i trädgården i Red House var inspirationskällan och Philip Webb hjälpte honom att teckna fåglarna. Naturen omsatt i ett stiliserat mönster var alltid vad William Morris eftersträvade. Först försökte han trycka tapetmönstret själv

med hjälp av zinkplåtar och oljebaserad färg men misslyckades. Han vände sig då till Jeffrey & Co som var en välrenommerad tapettillverkare. Tapeterna trycktes med handskurna tryckblock av päronträ med gott resultat och där tillverkades sedan tapeterna från Morris, Marshall, Faulkner & Co och senare Morris & Co, på en särskild avdelning. Kvaliteten på tapeterna från Jeffrey & Co var så god att en egen tapetproduktion aldrig var aktuell för Morris.

William Morris tapetmönster blev allt mer avancerade i designen och utgick så gott som alltid från naturen. Det var en abstraherad natur han tecknade i sina mönster där blommor och växter anpassades för att komma till sin rätt på den platta väggen. William Morris menade också att de stiliserade mönstren var mer stimulerande för fantasin än realistiska naturavbildningar. Han gjorde gärna mönster i stora rapporter. Morris & Co hade mer än 100 olika tapeter i sitt sortiment och William Morris själv designade mer än hälften av dessa.

Grönfärgade tapeter var mycket populärt i England, problemet var att de ofta innehöll arsenik. Från 1860 rapporterade tidningarna regelbundet om människor som blivit arsenikförgiftade i sina hem på grund av tapeterna. William Morris hade själv gröna tapeter hemma och menade att saken var överdriven. Efter 1880 förekom inte längre arsenikbaserade färger och som konsumentupplysning stod det ofta ”arsenikfria” i tapetkatalogerna.

Tapetförsäljningen på Morris & Co var i jämförelse med konkurrenternas relativt begränsad men tapeterna var stilbildande och påverkade inredningsidealen i England och utomlands. Då drottning Victoria beställde en specialdesignad tapet för Balmoral Castel av Morris & Co ökade intresset och ”Morrisonian” blev ett begrepp inom inredning.

Trots att William Morris designade så många tapetmönster hade han egentligen en större kärlek till textilier och föredrog broderier och gobelänger som väggbeklädnader i ett hem.

.....

Författare, formgivare och förläggare

I England är William Morris främst känd som författare och poet. Redan som barn var han intresserad av att skriva och berätta, samtidigt som han tyckte mycket om djur och natur. Han läste böcker och skrev brev och berättelser om sina iakttagelser i naturen. I det äldsta bevarade brevet, daterat 1 november 1848, skriver den då 14-åriga William till sin syster Emma: ”Det tog flera år innan jag förstod att ord ofta är lika viktiga som upplevelser, eftersom orden bevarar upplevelserna åt eftervärlden.”

William Morris ägnade sig åt litteratur under hela sitt liv; som författare, förläggare och formgivare. Redan under tiden på universitetet i Oxford publicerade och finansierade han en tidskrift, The Oxford and Cambridge Magazine. Tidningen gavs ut av bland andra William Morris och Edward Burne-Jones och innehöll artiklar, berättelser, recensioner och dikter.

William Morris publicerade cirka 40 litterära verk under sitt liv. Det var diktsamlingar, noveller, romaner, översättningar och facklitteratur. Ett av hans mest kända verk kom att bli Earthly Paradise (1860-tal), en stor samling dikter som kom i flera volymer och i flera utgåvor. William Morris gjorde under 1870-talet en stor insats genom att översätta nordiska sagor till engelska. Med hjälp av islänningen Eiríkr Magnússon lärde han sig fornnordiska och tillsammans översatte och publicerade de flera böcker med isländska sagor. William Morris gjorde också två längre resor till Island, 1871 och 1873.

År 1891 grundade William Morris ett tryckeri, The Kelmscott Press, där han formgav och publicerade böcker i enlighet med sina önskemål. I samarbete med Edward Burne-Jones gav han ut ett femtiotal böcker genom The Kelmscott Press som var det mest kända boktryckeriet inom Arts & Crafts-rörelsen. Böcker hade inte varit så omsorgsfullt utförda och rikt dekorerade sedan medeltiden. The Kelmscott Press lades ned 1898, två år efter Morris död.

Morris gjorde också egna typsnitt och två av dem återfinns i denna skylt. Rubriken heter Troy och brödtexten heter Golden. Även anfangerna är formgivna av Morris.

.....

Fascinationen för Island och Isländska sagor

William Morris historiska intresse omfattade även nordisk mytologi, i synnerhet den från Island. Han började studera fornordiska under Eiríkr Magnússon, en isländsk språkforskare, 1868 i syfte att börja översätta isländska sagor till engelska. Island intresserade Morris också för att landet ännu inte industrialiserats. Det var ett idealsamhälle av den typ som han förespråkade.

Några år senare, 1871, lärde han sig rida inför resan till Island den kommande sommaren. William Morris resesällskap var Eiríkr Magnússon, Charles Faulkner och W. H. Evans. Båten Diana lämnade Granton, England, den 9 juli och kom fram till Reykjavik, Island, 13 juli. När de närmade sig resmålet väcktes Morris av Magnússon kl 03 på morgonen för att han skulle få sin första skymt av Island. Morris återger i ett brev till sina döttrar Jenny och May att han kunde se tumlare simma i vattnet och att de såg ut som inoljade grisar. Första vistelsen på Island varade i närmre 50 dagar. De färdades till häst genom landskapen och bodde mestadels hos präster och i olika kyrkor. Resan tillbaka börjar den 1 september från Reykjavik och de anländer till England 7 september.

Under tiden William Morris var bortrest bodde Jane och döttrarna Jenny och May på Kelmscott Manor tillsammans med Dante Gabriel Rossetti. Barnen fick en islandshäst som gåva av sin pappa när han kom hem. Ponnyn döptes till Mouse.

Redan året därpå planeras ännu en resa till Island. Den 11 juli 1873 reser William Morris och Charles Faulkner från England och anländer till Island den 18 juli. William Morris säger att det känns som att komma hem. Även denna vistelse varade i närmre 50 dagar. Edward Burne-Jones ska ha sagt att William Morris efter denna resa var mer besatt av is, snö och rå fisk än någonsin tidigare och att han nu var oroad över att inte kunna släpa med Morris till Italien härnäst.

Under sitt liv översatte och publicerade William Morris en mängd isländska sagor i totalt fem utgåvor tillsammans med Eiríkr Magnússon.

Hans dotter, May Morris, kom senare att resa i faderns fotspår på Island. Hon reste dit fyra gånger mellan åren 1924 och 1931.

.....

Politisk aktivism

De stora klasskillnaderna i det viktorianska England blev med åren allt tydligare för William Morris som själv kom från en privilegierad familj. Han avskydde den modernisering som industrialismen innebar av flera skäl. De massproducerade varorna saknade estetiska kvaliteter och främjade en konsumtionskultur som Morris tog starkt avstånd från. Han ansåg att samhället förändrades till det sämre och att industrialismens offer var arbetarklassen som arbetade under ovärdiga förhållanden och behandlades som förbrukningsvaror. William Morris engagerade sig politiskt, först som liberal men blev allt mer vänsterorienterad i sin politiska uppfattning. Som marxist och influerad av anarkism var han en hängiven revolutionär aktivist under 1880-talet. Han strävade efter att krossa det kapitalistiska systemet och att avskaffa de privilegier som gynnade den klass han själv tillhörde. William Morris anslöt sig 1883 till Democratic Federation, som senare bytte namn till Social Democratic Federation. Året därpå, uppmuntrad av Friedrich Engels, avgick William Morris och flera andra medlemmar för att bilda The Socialist League. Morris hem, Kelmscott House i Hammersmith, blev samlingsplatsen för gruppen. Där föreläste bland andra Peter Kropotkin, George Bernard Shaw och andra socialistiska pionjärer. Efter föreläsningarna var det ofta debatter som leddes av William Morris. Några år senare, 1890, lämnade William Morris Socialist League för att i stället bilda Hammersmith Socialist Society.

Under sina politiskt aktiva år höll han tal, demonstrerade, tryckte pamfletter och publicerade och finansierade den socialistiska tidskriften *Commonweal*. Under demonstrationerna var sammandrabbningar med auktoriteter inte ovanliga. Vid en demonstration för yttrandefrihet greps William Morris av polisen men släpptes dagen efter. Hans politiska engagemang pågick vid sidan av verksamheten med Morris & Co, vars inkomster till stor del bekostade hans politiska aktiviteter. Många i umgängeskretsen var chockade över William Morris politiska engagemang eftersom det upplevdes som motsägelsefullt med tanke på hans bakgrund. Döttrarna Jenny och May däremot, anslöt sig till samma ideologi och kamp.

I Morris utopiska roman *News from Nowhere* (1890) beskrivs ett framtida samhälle befriat från kapitalism och ersatt av ett jordbrukssamhälle. Städerna är behagliga, grönskande och hälsosamma platser där människor är fria att leva sina liv och tillbringa sina dagar med det som gör dem lyckliga; arbete är synonymt med nöje.

.....

William Morris lever vidare

William Morris dog 1896. Då var han 62 år gammal. Läkaren ska ha förklarat dödsorsaken med att det helt enkelt var för att han var William Morris.

En vän till både Morris och Burne-Jones, William Benson, tog över chefsrollen på Morris & Co. Burne-Jones dog två år senare, 65 år gammal. Allt kreativt och konstnärligt ansvar övergick till John Henry Dearle som sedan tonåren hade varit assistent och lärling hos William Morris. Dearle utvecklade och drev firman med all produktion och tillverkning fram till sin död 1932 och hade då arbetat i företaget i totalt 54 år. William Morris dotter, May Morris som följt i faderns fotspår, arbetade för firman i hela sitt liv, fram till 1938.

Under åren efter William Morris död förändrades Morris & Co's karaktär. Firman såldes ytterligare en gång 1905 och bytte då också namn till Morris & Co. Decorators Ltd. Den nya styrelsen hade ingen konstnärlig erfarenhet men Dearle lyckades, med sin långa personliga och professionella erfarenhet av arbetet med William Morris, upprätthålla firmans anseende genom att ta fram äldre och utveckla nya produkter.

Efter John Henry Dearles död 1932, började det gå sämre för företaget.

År 1940 köptes det upp av Sanderson och efter det skedde all distribution under ett namn, nämligen Sanderson. De blev ägare av alla tyg- och tapetprover, tapet- och mönsterböcker, alla tryckblock till tapeter samt färgkoder. Den samlingen ägs idag av Style Library.

Efter andra världskriget rådde funktionalismens ideal och det fanns inte längre en självklar plats för Morris & Co's mönster. Under 1960- och 1970-talen kom färgstarka mönster att bli populärt igen och Morris & Co blev åter trendiga. De tidiga mönstren färgsattes dessutom ibland i tidens, nästan psykedeliska, färgskala. Till exempel kunde Beatles-gitarristen George Harrison ses i kostym sydd i ett tyg med mönstret Golden Lily (formgiven av Dearle 1899).

Under 1980-talet tillträdde en ny chef för Sanderson och märket Morris & Co återupprättades. De återgick till ursprunget och hantverket och så småningom kom hela samlingen av Morris design att bli en del av Style Library som distribuerar ett antal engelska märken. Än i dag verkar företaget i William Morris anda och tillverkar produkter som ligger så nära ursprungsprodukterna som möjligt. Morris & Co är ett väletablerat varumärke världen över och den starkaste marknaden finns i Sverige. Därefter kommer den japanska marknaden.